

NÁRODNÝ INŠPEKTORÁT PRÁCE
Masarykova 10, 040 01 Košice

INFORMAČNÁ SPRÁVA
o plnení Koncepcie integrácie cudzincov v SR za rok 2014

Číslo úlohy : 405

Správu predkladá : Ing. Bartolomej Dorov, odbor riadenia inšpekcie práce

Správu schválil: Ing. Andrej Gmitter – generálny riaditeľ

Rozdeľovník: 1 x NIP Košice
1 x MPSVR SR

Cieľom integračnej politiky Slovenskej republiky (ďalej SR) je priblížiť právne postavenie dlhodobo a legálne žijúcich štátnych príslušníkov tretích krajín (ďalej cudzincov) na území SR k právnemu postaveniu ostatných občanov, v súlade so základnými zásadami integrácie prisťahovalcov v krajinách Európskej únie (ďalej EÚ). Základným zámerom Koncepcie integrácie cudzincov je určenie legislatívnych, organizačných, koncepčných a praktických opatrení a nástrojov integračnej politiky SR. Na jej uplatňovaní v praxi sa podieľa aj sústava inšpekcie práce.

Dôležitým aspektom integrácie cudzincov v rámci spoločnosti je jej preventívny význam vo vzťahu k predchádzaniu ekonomickej, sociálnej a kultúrnej separácie komunit migrantov od majoritnej spoločnosti. Zapojením regionálnej samosprávy a iných lokálnych štruktúr do procesu integrácie cudzincov sa vyvíja snaha o zvýšenú informovanosť a povedomie o živote, podmienkach a problémoch cudzincov na Slovensku s cieľom predchádzať ich diskriminácii a rasizmu.

Politika integrácie má zdroje v rešpektovaní ľudskej dôstojnosti každého človeka žijúceho na území krajiny s ohľadom na uplatňovanie jeho základných ľudských práv. Jednotlivé aspekty konkrétnych praktických opatrení na uplatnenie tejto politiky v praxi sú rozdelené do akčných plánov v rámci kompetentných rezortov.

Integrácia cudzincov v jednotlivých členských štátoch EÚ, napriek rozdielom medzi jednotlivými krajinami v cieľoch a spôsoboch začleňovania cudzincov do spoločnosti, je nevyhnutná, nakoľko je jediným adekvátnym riešením na rôzne špecifické problémy a negatívne javy, ktoré sa objavujú medzi skupinami imigrantov, ako napr. vysoká miera nezamestnanosti a kriminality ako aj pocity spoločenského vylúčenia a beznádeje.

Hlavným cieľom integračných snáh má byť dosiahnutie úrovne sebestačnosti týchto komunit v oblasti vzdelávania, kultúry, zamestnania, lekárskej starostlivosti, vo vzťahu k úradom a štátnym inštitúciám ako aj v ďalších oblastiach bežného života. Zároveň sa táto sebestačnosť má prejavovať pri aktívnej participácii imigrantov na spoločenskom, politickom a kultúrnom živote väčšinovej spoločnosti.

Významným posunom v uvedenom procese bolo uznesenie vlády SR č. 45 z 29. januára 2014, ktorým prijala programový dokument Integračnej politiky SR. Tento materiál vychádza z Koncepcie integrácie cudzincov prijatej v roku 2009. Vzťahuje sa na cudzincov, ktorí sa na Slovensku dočasne alebo trvale usadili, pre cudzincov, ktorí majú medzinárodnú formu ochrany a tiež pre občanov SR, ktorí majú cudzí pôvod alebo sa narodili v zahraničí.

Integračná politika predstavuje systém opatrení, do ktorých sú zapojené príslušné rezorty s jednoznačným zámerom zlepšiť proces integrácie cudzincov na viacerých úrovniach za účelom oslovenia vybraných cieľových skupín a využitia ich možností a potenciálu

v prospech spoločnosti. Uvedená politika slúži aj ako prevencia protispoločenského konania, ktoré môže vo svojich extrémnych formách vyústiť až do radikalizmu a terorizmu.

Kompetencie orgánov inšpekcie práce v oblasti integrácie cudzincov sa týkajú najmä pracovnoprávných aspektov integrácie a sú definované vo všeobecnom legislatívnom rámci zákona č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Uvedený zákon definuje v ustanovení § 2 ods. 1 písm. a) inšpekciu práce ako dozor nad dodržiavaním pracovnoprávných predpisov, ktoré upravujú pracovnoprávne vzťahy, najmä ich vznik, zmenu a skončenie, mzdové podmienky a pracovné podmienky zamestnancov (teda aj cudzincov), ako aj dozor nad dodržiavaním právnych predpisov, ktoré upravujú zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Súčasťou inšpekcie práce je zároveň poskytovanie bezplatného poradenstva zamestnancom ako aj zamestnávateľom z kontrolovaných oblastí.

Inšpektoráty práce ako štátne orgány majú zároveň povinnosť v rámci svojich kompetencií predchádzať diskriminácii resp. pôsobiť tak, aby sa neuskutočňovala. Vyššie uvedené oblasti dozoru kompetenčne pridelené orgánom inšpekcie práce môžu prispieť k napĺňaniu koncepcie štátnej politiky v oblasti zamestnávania a integrácie cudzincov v SR. Možné zneužívanie práce migrantov, zneužívanie znevýhodnenej pozície takýchto zamestnancov – cudzincov môže viesť k tomu, že migranti akceptujú typ pracovných podmienok, ktoré by inak bežne neakceptovali. Môže ísť najmä o nižšiu mzdu za rovnakú prácu, nepreplácanie nadčasov a očakávanie, že cudzinci budú pracovať viac a mať viac nadčasov, nočných zmien a pod.

Podľa § 7c ods. 1 zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je kontrolný orgán pri výkone kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania povinný informovať štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý bol nelegálne zamestnaný, o jeho práve podať podnet, ak mu dohodnutá mzda nebola vyplatená, o jeho práve uplatniť si nárok na dohodnutú dlžnú mzdu a o jeho práve na doručenie dlžnej mzdy do krajiny, do ktorej sa vráti alebo bude administratívne vyhostený na náklady právnickej osoby alebo fyzickej osoby, ktorej bola právoplatne uložená pokuta za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania.

Cudzinci ako zamestnanci sú osobitne monitorovaní pri výkonoch inšpekcie práce, podobne ako v prípade osobitných skupín zamestnancov, ku ktorým patria tehotné ženy, matky do konca 9. mesiaca po pôrode, dojčiace ženy a mladiství zamestnanci, či zamestnanci so zníženou pracovnou schopnosťou. Popri výkone práce v pozícii zamestnancov boli zo strany niektorých inšpektorátov práce (napr. Inšpektorát práce Prešov) zistené viaceré prípady cudzincov (Čína, Vietnam, Turecko), ktorí na územie SR prišli pracovať ako fyzické osoby, ktoré sú podnikateľmi (na základe pracovného povolenia na podnikanie) a v pracovnoprávných vzťahoch vystupujú ako zamestnávatelia. Najčastejšie prípady zamestnávania cudzincov sa vyskytli v subjektoch, v ktorých figuruje cudzinec ako fyzická

osoba - podnikateľ alebo spoločnosť so zahraničnou majetkovou účasťou (najmä právnické osoby založené čínskymi štátnymi príslušníkmi, ktorí získali občianstvo SR).

V sledovanom období roku 2014 bola činnosť inšpekcie práce vrátane plánovania aktivít týkajúcich sa predmetnej agendy nasledovná:

A) V oblasti plnenia Koncepcie integrácie cudzincov v SR bola zo strany Národného inšpektorátu práce pre všetky inšpektoráty práce na rok 2014 stanovená celoslovenská úloha č. 14 112 s názvom „Previerky zamerané na kontrolu dodržiavania pracovných podmienok zamestnávania cudzincov vykonávajúcich prácu na území SR“.

Hlavným zameraním uvedených previerok bola kontrola dodržiavania vybraných ustanovení Zákonníka práce, týkajúcich sa oblasti pracovných podmienok zamestnávania a oblasti prevencie diskriminácie cudzincov - občanov tretích krajín, ktorí vykonávajú prácu na území SR v rámci pracovnoprávných vzťahov.

Predmetom previerok bola aj kontrola dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania v zmysle zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Výber kontrolovaných subjektov uskutočňovali inšpektoráty práce v zmysle svojej územnej pôsobnosti podľa vlastného uváženia na základe poznania situácie v danom kraji v odvetviach, v ktorých bol predpoklad porušovania predmetných ustanovení Zákonníka práce vo vzťahu k cudzincom. V rámci tejto úlohy inšpektoráty práce vykonali celkovo 159 previerok v subjektoch zamestnávajúcich občanov tretích krajín – cudzincov.

Najviac kontrolovaných subjektov bolo z kategórie zamestnávateľov s počtom zamestnancov 1 – 9 osôb (celkovo 66 subjektov). Z pohľadu právnej formy sa výkony inšpekcie práce zameriavali najmä na spoločnosti s ručením obmedzeným (celkovo 108 výkonov). Prevažná časť zistených nedostatkov sa týkala oblasti miezd (99 porušení), nedodržiavania zákonných ustanovení týkajúcich sa dĺžky pracovného času (50 porušení) a vzniku pracovného pomeru - náležitosti pracovnej zmluvy, jej zmeny a pod. (47 porušení). Za zistené nedostatky bolo navrhnutých celkovo 38 postihov v celkovej sume 55 150 Eur, z toho 14 postihov v celkovej sume 44 000 Eur bolo navrhnutých za zistené nelegálne zamestnávanie.

V roku 2015 plánuje Národný inšpektorát práce opäť realizovať celoslovenskú celoročnú úlohu pre všetky inšpektoráty práce zameranú na výkon inšpekcie práce v oblasti dodržiavania rovnakých pracovných podmienok cudzincov.

B) Okrem vyššie uvedených previerok boli aj v rámci iných výkonov inšpekcie práce na prevádzkach zamestnávateľov kontrolované fyzické osoby, ktoré sú cudzincami, pokiaľ sa nachádzali na prevádzke v čase kontroly. Uvedené previerky vykonávajú inšpektoráty práce samostatne alebo v súčinnosti s policajnými zložkami - Úradom boja

proti organizovanej kriminalite Prezídia Policajného zboru a Úradom hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru na základe uzatvorenej Dohody o vykonávaní súčinnostných kontrol podnikateľských subjektov.

- C) V rámci šetrenia podnetov právnických a fyzických osôb neboli inšpektorátmi práce zaevidované žiadne podnety podané cudzincami v súvislosti so zamestnávaním a ani v súvislosti s diskrimináciou v pracovnoprávných vzťahoch.

V rámci všetkých výkonov inšpekcie práce v SR (úloha č. 14 112 + ostatné výkony nad rámec tejto úlohy) boli za rok 2014 zistené nasledovné údaje týkajúce sa problematiky cudzincov na pracovnom trhu (stav k 21.11.2014):

Inšpektorát práce	Podnety v oblasti diskriminácie	Zistenia nelegálneho zamestnávania cudzincov	Podnety cudzincov na zamestnávateľa	
			spolu	opodstatnené
Bratislava	0	2	0	0
Trnava	0	1	0	0
Nitra	0	12	0	0
Trenčín	0	0	0	0
Žilina	0	5	0	0
Banská Bystrica	0	8	0	0
Prešov	0	0	0	0
Košice	0	0	0	0
Spolu	0	28*	0	0

*Čína – 12, India - 4, Južná Kórea - 1, Macedónsko - 1, Mexiko - 2, Srbsko - 2, Ukrajina - 1, USA – 5

Najviac prípadov nelegálneho zamestnávania cudzincov bolo zistených v odvetviach vzdelávania (13 osôb), ubytovacích a stravovacích služieb (7 osôb) a veľkoobchodu a maloobchodu (4 osoby). Z pohľadu rozdelenia podľa krajov bolo najviac nelegálne zamestnávaných cudzincov zistených v Nitrianskom kraji (12 osôb), nasledoval Banskobystrický kraj (8 osôb) a Žilinský kraj (5 osôb).

Záver:

S ohľadom na monitorovanú situáciu nemožno z pohľadu orgánov inšpekcie práce stav v oblasti migrácie v rámci SR za rok 2014 pri porovnaní s predchádzajúcim rokom 2013 jednoznačne vyhodnotiť z pohľadu jasne definovaného trendu. Vyššie počty zistených prípadov nelegálne zamestnávaných cudzincov v roku 2014 sú s veľkou pravdepodobnosťou dôsledkom intenzívnejšej kontrolnej aktivity zo strany inšpektorátov práce v súvislosti s realizovanými celoslovenskými previerkami na základe spomínanej úlohy č. 14 112. Z uvedeného dôvodu by bolo predčasné konštatovať na základe zistených výsledkov stúpajúci

trend v nelegálnom zamestnávaní cudzincov. Potvrdiť existenciu uvedeného trendu by bolo možné iba vzájomným porovnaním rokov, v ktorých by bola kontrolná aktivita orgánov inšpekcie práce v tejto oblasti rovnako intenzívna.

Inšpektoráty práce pri kontrolách v oblasti integrácie cudzincov vykonávajú inšpekciu práce, pri ktorej sa zameriavajú na podmienky cudzincov vykonávajúcich prácu na území SR, spôsob ich odmeňovania a rešpektovania ich práv a nárokov zo strany zamestnávateľov.